

מלאכת טוחן - שיעור 172

I. אם יש טחינה בירקות ופירות - ויש כמה שיטות

- (א) עיין בשבת (ט"ד:) דהאי מאן דפריים סילקא חייב משום טוחן רש"י סבר "דפריים סילקא" שמחתך ירקות דק דק (עיין ברא"ש) ועיין בבית יוסף שהביא הרשב"ם דמוכח דחייב על כל פירות וירקות
- (ב) התוספות (ע"ט) כתב דדוקא בסילקא שייך טחינה אבל שאר אוכלין שרי דשאר ירקות לכד מסילקא מותר כמבואר בהגהות אשרי
- (ג) הרא"ש כתב דאין שייך טחינה בדבר שהוא אוכל ומחתך דק דק וסילקא לאו פרי הוא אלא עצי דקלין שכשמפרק הנימין יוצא כמו קמח דק וחייב משום טוחן וזה כפירוש רבינו חננאל
- (ד) דעת הרמב"ם (כ"ח - י"ח) דמחתך את הירק דק דק כדי לבשלו חייב משום טוחן ואין מרסקין השחת וחרובים לפני הבהמה אבל מותר לחתך הדלועין לפי שאין טחינה בפירות משמע דרק כדי לבשל הירק חייב אבל לאכלו חי מותר
- (ה) דעת הר"ן והרשב"א דאם מחתך סילקא כדי לאכול לבו ביום חייב אבל לאכול לאלתר מותר ודינו כבורר ועיין בשלטי הגבורים דאין היתר דלאלתר כבורר
- (ו) עיין בשו"ע (עכ"ח - ז') שסתם דבריו לגמרי כשיטת רש"י אבל הרמ"א פסק כשיטת הר"ן והרשב"א דלאלתר מותר ולהרא"ש ולהתוספות ודאי מותר
- (ז) עיין במ"ב שחשש לשיטת שלטי הגבורים כמו שכתב הב"י וצריך לחתוך לחתיכות גדולות קצת ועיין בבה"ל (ד"ה "המחתך") שכתב בשם יראים להרא"ם דשיעור דקותן לא נודע לנו ושיעשה חתיכות גדולות במקצת וגם שיהיה סמוך לסעודה ועיין במנחת שלמה (ג' - אות י"ג) דאם עדיין צריכים שיניים הטחונות אין נקרא דק דק

II. אם יש לנו להתיר לרסק בננות לאלתר

- (א) עיין בחזו"א (נ"ז - ד"ה "ולמגס") שכתב דאין כאן היתר של לאלתר משום דדרך אכילה לחתוך חתיכות קודם האכילה וזה רק במחתך אבל בטחינה ממש או ריסוק שאין אדם עושה כן בתוך סעודתו אין זה דרך אכילה ואפילו לאלתר אסור ומותר רק ע"י שינוי בקתא דסכינא
- (ב) עיין באג"מ (ד - ט"ד - עוקן ז) שחולק משום דטחינה הוא כשנעשו פירורין ורסוסין דקין כטחינת קמח וכאן נשאר רק חתיכה אחת אך גם המראה לא נשתנה אלא נעשין רכין ואין זה טחינה ועוד כתב דלחזו"א משמע דאיכא איסור דאורייתא לשחוק בננות ואיך מתיר בשינוי הא מדרבנן אסרו כל מלאכה בשינוי (ולגבי לישה מסתבר שאין בזה כיון דלא היה כאן נתינת משקה כדרך לישה אלא שהוא דבוק בעלמא ע"י הליחות שבו) ולכאורה

יש לתרץ קושית האג"מ שזה נקרא שינוי גמור עיין שבת (קמ"ח). דהני פלפלי מידק
 חדא חדא דקתא דסכינא שרי ועיין ברמב"ם (כ"ח - כ) שבעינן ב' שינויים בקתא דסכינא
 ובקערה שינוי באופן הטחינה ושינוי במקום הטחינה בקערה אמנם המג"א (סק"ט) כתב
 דסגי בשינוי אחד דהוי שינוי גמור עיין שם במחצית השקל שהביא בשם האגור היכא
 דאיכא שינוי גמור אפילו איסור דרבנן ליכא ולאגלי טל (צסוף הקדמתו) יש לפרש כאן
 דבקתא דסכינא יש שינוי גם באיכות הנפעל ועיין בספר הלכות שבת במטבח (דף 136)
 שכתב דלא אמר האגור דקתא דסכינא חשוב שינוי גמור אלא בדיכת פלפלין שהדרך
 לכותשן במכתשת ובמדוך אבל בריסוק בננות שהדרך לרסקן במזלג נראה דלא חשוב
 שינוי גמור כשמהפך המזלג ומרסק בקתא דמזלג

III. הערות

(א) חיתוך הירק דק דק רק בעובי או רק באורכי הירק - עיין ברש"י (שנת ט"ד):
 ד"ה "חייז י"ח" ועיין בקצות השלחן (קכ"ט - סק"צ) דחתך דק דק בעובי הירק אע"פ
 שבאורך ישאר כמו שהיה חייב משום טוחן וע"ע באג"מ (ד - ט"ד - עוסן אות ג) דשאני
 חלתא בעשיית מקנה אחת שתים או שלש שהכוונה שיש לעשות לצורך החלתא שצריכה
 כזו אבל לא באוכלין

(ב) אין טחינה אחר טחינה - מרוב הפוסקים נראה דאין טחינה אחר טחינה עיין בשלטי
 הגבורים (כלל גדול) בשם הרא"ם שאסור לפרר לחם אמנם הרמ"א (צסעיף י"ז) כתב דאין
 טחינה אחר טחינה ועיין ברבי עקיבא איגר (ש"צ - ז) שתמה על פירור טיט על בגדו משום
 דאין טחינה אחר טחינה ועיין בחזו"א (נ"ז - ד"ה "ענין") שמחלק בין חיבור בני אדם כלחם
 ובין חיבור טבעי כמו טיט ובשביתת השבת (צהקדמה למלאכת עוסן סק"ז) כתב דאם הדבר
 נתקשה בחזק עד כי לא מורגש עליו שטחנהו שוב יש בו משום טוחן כי בטלה הטחינה
 הראשונה ועיין בספר פסקי תשובות (דף קע"ד) ויש מתירים לפרר אספירין וסקאריין

(ג) אוכלין שאינם מגידולי קרקע מותר לטחון אותם כגון ביצים ודגים אבל לא בכלי
 המיוחד לטחינה אבל בשר חי לפני העופות אסור (רמ"א שכ"ח - ט) משום דטעם דאין טחינה
 באוכלים היינו דאינם צריכים טחינה (מ"צ סקל"ג) וע"ע בט"ז (שכ"ד - סק"ד) שתמה על
 הרמ"א